

ارزیابی میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی استان اصفهان با حقوق ورزشی

مینا مستحفظیان^۱، سمیه رهبری^۲، مسعود راعی دهقی^۳

۱. گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

۲. گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

۳. گروه حقوق، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۷/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۰۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر، ارزیابی میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی بود. این پژوهش به‌لحاظ هدف، کاربردی و براساس نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش تمام معلمان تربیت‌بدنی استان اصفهان بودند (تعداد = ۱۷۴۰) که با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه ۴۰۷ نفر محاسبه شد و نمونه آماری به‌صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه پژوهشگرساخته که با توجه به مبانی نظری و با استناد به منابع معتبر در حوزه حقوق ورزشی طراحی شد، استفاده شد. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه با استفاده از نظر اساتید متخصص و پایایی پرسش‌نامه نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ تأیید شد. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون‌های تی تک‌نمونه‌ای و فریدمن انجام شد. نتایج نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با مؤلفه‌های حقوق ورزشی شامل تعهد و تکلیف، استانداردهای تجهیزات ورزشی و اهداف و مأموریت‌های تربیت‌بدنی مدارس در حد بالاتر از میانگین، مؤلفه‌های حقوق و امتیازات آموزش و مسئولیت‌های سازمانی مدیر و اداره کل در حد متوسط و میزان آشنایی با قوانین و مقررات در حد پایین‌تر از میانگین قرار داشتند. درنهایت، با توجه به بالابودن میانگین میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی و مؤلفه‌های آن به‌جز مؤلفه میزان آشنایی با قوانین و مقررات پیشنهاد می‌شود درجهت ارتقای دانش حقوقی معلمان ورزش، به‌محض تدوین قوانین و مقررات جدید، دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای معلمان برگزار شوند و به‌محض دریافت نتایج مطالعات درخصوص آسیب‌شناسی حوادث ورزشی، به معلمان و مدیران به‌سرعت اطلاع‌رسانی شود.

واژگان کلیدی: ارزیابی، حقوق ورزشی، تربیت‌بدنی، معلم ورزش، مسئولیت.

مقدمه

حقوق ورزشی، مجموعه‌ای از قوانین، مقررات، هنجارها و اصولی است که چهارچوب معین و دستورالعمل‌های مشخصی را بر روابط افراد (مربیان، داوران، تماشاچیان، ورزشکاران، مدیران، معلمان و سایر افراد) در محیط‌های ورزشی و در تمرینات و به‌ویژه در مسابقات، با هدف برقراری عدالت، ایجاد نظم و حاکمیت قانون به‌وجود می‌آورد (آقایی‌نیا، ۱۳۸۶، ۲۵). در حیطه گسترده ورزش نیز ارتباط بین انسان‌ها گاهی باعث می‌شود افراد به دلایل مختلف، عمدی یا سهوی باعث آسیب به فرد یا افراد دیگر شوند که این آسیب گاهی باعث زیان یک فرد می‌شود و گاهی عمل مجرمانه یک فرد، به کل جامعه زیان وارد می‌کند. در محیط‌های ورزشی، بیشتر تصمیم‌هایی که در حوزه اختیارات و وظایف کاربران ورزشی است، تأثیرهای خود را به‌صورت فردی بروز می‌دهند؛ بنابراین، از نیازهای اساسی اعضای جامعه ورزش است که به حیطه وظایف و اختیارات خود آگاهی کامل داشته باشند تا با رفتار خود باعث آسیب به فرد یا افراد دیگر نشوند. می‌توان گفت که در حقوق ورزش، هدف، افزایش آگاهی‌های حقوقی جامعه ورزش، جلوگیری و کاهش حوادث ناشی از ورزش، تشریح وظایف و اختیارات مربیان و معلمان ورزش، ورزشکاران و مدیران و مسئولان ورزشی، مطلع کردن جامعه ورزش از پیامدهای حقوقی تخلفات در ورزش، حفظ کردن سلامتی جسمی، روانی و حیثیتی ورزشکاران و مربیان، مصون داشتن مدیران ورزشی از مسئولیت‌های قانونی و در یک سخن، تلاش برای تدوین مقررات لازم با هدف حمایت از همه کسانی است که در امر ورزش درگیر هستند (آقایی‌نیا، ۱۳۸۶، ۶۸؛ میرسلیمانی، ۱۳۹۲، ۱۸). به مسائل مربوط به ایمنی مکان‌های ورزشی و فضاهایی که در آن‌ها به فعالیت ورزشی پرداخته می‌شود، کمتر توجه می‌شود؛ در صورتی که حوادث مربوط به برگزاری مسابقات و تمرینات آمادگی ورزشکاران می‌تواند پرهزینه و ناگوار باشد. از طرف دیگر، ارائه راهکارهای مناسب برای ایجاد تسهیلات و برطرف کردن موانع موجود از قبیل درون زمین‌های ورزشی، تجهیزات و لوازم ورزشی، سکوها و پوشش‌های فضاهای ورزشی، بهداشت و حریم‌های ورزشی، تنها با انجام پژوهش‌ها و ارائه آمار، ارقام و داده‌های پژوهشی امکان‌پذیر است (رمضانی و نظریان مادوانی، ۱۳۹۲، ۱۲؛ جیمز، ۲۰۱۰، ۳۶۹). نادریان و سلطان‌حسینی (۱۳۹۰) در مقاله خود با عنوان «مهارت‌ها و توانایی‌های فنی برای مدیران ورزشی» به این نتیجه رسیدند که مدیران ورزشی برای اثربخشی در انجام وظایف و موفقیت، به ترتیب اولویت به مهارت‌ها و توانایی‌هایی همچون نظارت مؤثر در اجرای تقویم ورزشی، مدیریت تأسیسات، توانایی

در سازمان‌دهی تیم‌های ورزشی، مدیریت مسابقات ورزشی، مدیریت اردوها و مسافرت‌های ورزشی و نیز برنامه‌ریزی تمرینات ورزشی نیاز دارند.

معلمان تربیت‌بدنی وظیفه دارند در حفظ و نگهداری وسایل و امکانات آموزشگاه و استفاده بهینه از آن‌ها بیشترین تلاش خود را به کار گیرند. وجود یک فلسفه درست و کامل برای تربیت‌بدنی در نظام تعلیم و تربیت کشور ضروری است و تعیین‌کننده جهت و مسیر راهبردها، اهداف و برنامه‌های تربیت‌بدنی آموزش و پرورش کشور خواهد بود (نادریان و رهبری، ۱۳۹۴، ۲۰). به عبارت دیگر این فلسفه، اصول و مبانی تربیت‌بدنی و درک درست آن است که سند تحول بنیادین در حیطه تربیت‌بدنی براساس آن، به طراحی چشم‌اندازها و تدوین اهداف کلی و جزئی پرداخته است. در سند چشم‌انداز آموزش و پرورش توجه ویژه و خاصی به تربیت‌بدنی شده و از آن به عنوان ابزاری مهم برای تعلیم و تربیت یاد شده است. بی شک اگر به درستی از این ابزار مهم و جذاب استفاده کنیم، ثمرات مطلوبی خواهد داشت. ولی قدم نهادن در این مسیر با توجه به حساسیت‌ها و ویژگی‌های خاص ورزش و جذابیت بسیار زیاد آن برای اقشار مختلف جامعه بالاخص دانش‌آموزان و از سوی دیگر، ناشناخته بودن فلسفه وجودی تربیت‌بدنی برای بسیاری از متخصصان تربیت‌بدنی (برنامه‌ریزان، مدیران، معلمان و مربیان) ممکن است خواسته یا ناخواسته برنامه‌های طرح‌ریزی شده را برای رسیدن به سند چشم‌انداز دچار انحراف کند (گودرزی، ۱۳۹۲، ۳۳). علمی کاربردی است که سعی دارد با استفاده از علوم مختلف تغییرات مطلوب را ایجاد کند (عبداللهی، فرخی و باقری، ۱۳۸۰، ۱۰۳). کلاس تربیت‌بدنی می‌تواند از طریق آموزش مهارت‌های جسمانی و موارد لازم در این زمینه، فعالیت بدنی را در تمام طول عمر افزایش دهد (هاگرو و بیگل، ۱۳۸۷؛ تیموتی، ۲۰۰۱، ۲۲).

با وجود گذشت ۸۰ سال از حضور تربیت‌بدنی در برنامه درسی دوره‌ها و پایه‌های گوناگون تحصیلی، اجرای این درس توسط معلمان تربیت‌بدنی و غیرتربیت‌بدنی، بنا به سلیقه شخصی، سوابق ورزشی و مدارک دانشگاهی هفته‌ای دو ساعت در هفته برگزار می‌شود که به لحاظ قانونی، معلم ورزش وظیفه محافظت از دانش‌آموزان را در برابر هرگونه آسیب ورزشی برعهده دارد. در یک جامعه قانونمند، هرگونه کوتاهی معلم تربیت‌بدنی می‌تواند او و مدرسه را در معرض اتهام‌های قانونی قرار دهد. وندر سیمسن^۳ در سال ۱۹۹۰، بیشترین موارد اتهام علیه معلمان تربیت‌بدنی را ناشی از کافی نبودن

-
1. Hagrou & Bagel
  2. Timothy
  3. Van der Smissen

حفاظت اعلام کرده است. حفاظت کافی به نسبت تعداد دانش‌آموز به معلم، تمرینات معلم، فاصله بین دانش‌آموز و معلم در زمان حادثه و رعایت قوانین ایمنی وابسته است (رضائی و نظریان مادوانی، ۱۳۹۲، ۱۵). در کشور ما برخلاف کشورهای پیشرفته، بنا به دلایل گوناگون، شهروندان درمقابل زیان‌های واردشده به آنان به‌ندرت علیه سازمان مربوط طرح دعوا می‌کنند که این موضوع بیش‌ازآنکه یک مشکل حقوقی تلقی شود، یک معضل فرهنگی ناشی از ناآگاهی بیشتر مردم از حقوق اساسی و مدنی خودشان است (جباری و شعاریان، ۱۳۸۸، ۲۳۸).

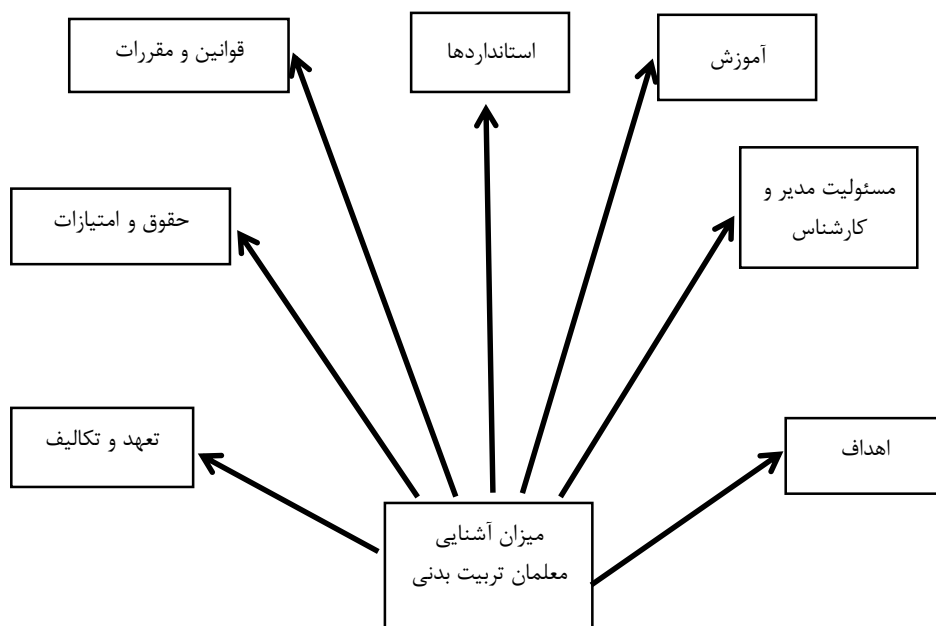
آلا ژوزف^۱ (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «منابع مسئولیت حقوقی معلمان تربیت‌بدنی» مسئولیت ناشی از غفلت معلمان تربیت‌بدنی را در چهار حیطة نظارت، امکانات و تجهیزات، صدمه‌های ناشی از مشارکت ورزشی و آموزش مناسب بیان کرد. بنیان و کاشف (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «تفاوت آگاهی‌های حقوقی و مسئولیت مدنی مربیان ورزش زن و مرد در رویدادهای ورزشی» نشان دادند که بین دیدگاه زنان و مردان درخصوص مسئولیت‌های حقوقی تفاوت معناداری وجود دارد؛ بدین‌معناکه مربیان ورزش زن نسبت به مرد آگاهی بیشتری دربارهٔ مسئولیت‌های حقوقی داشتند. از لحاظ مدرک تحصیلی، بین مربیان با مدرک تحصیلی متفاوت درزمینهٔ آگاهی از حقوق ورزشی تفاوت معناداری وجود داشت؛ بدین‌معناکه مربیانی که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی‌ارشد و بالاتر بودند، آگاهی بیشتری نسبت به دیگران داشتند. درخصوص سابقهٔ خدمت نیز بین دیدگاه مربیان تفاوت معناداری وجود داشت؛ بدین‌معناکه مربیانی که دارای سابقهٔ متوسط به بالا (۱۵ سال به بالاتر) بودند، به آگاهی‌های حقوقی اشراف بیشتری داشتند. مصطفی‌پور انزلی و کاشف (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «التزام مربیان ورزشی به مسئولیت‌های حقوقی از دیدگاه ورزشکاران» به این نتیجه رسیدند که ۷۳/۲۸ درصد از مربیان ورزشی به مسئولیت‌های حقوقی خود آگاهی داشتند. همچنین، بین دیدگاه زنان و مردان، مدرک تحصیلی، تجربه و مهارت درخصوص میزان التزام عملی مربیان ورزشی به مسئولیت‌های حقوقی تفاوت معناداری وجود داشت.

ایزدی، کوزه چیان، احسانی، صادقی بروجردی و سلیمانی (۱۳۹۲) در پژوهش خود با عنوان «نقش اقدامات مدیریت خطر در کاهش دادخواهی‌ها در استخرهای شهر تهران» نتیجه گرفتند که بین تجربه و عملیات مدیریت خطر رابطهٔ معناداری وجود نداشت؛ البته بین میزان وقوع حوادث در استخرها و دادخواهی‌ها رابطهٔ معناداری مشاهده شد. همچنین، نتایج نشان داد که بین میزان دادخواهی‌ها و عملیات مدیریت خطر در استخرها رابطهٔ معناداری وجود داشت. آن‌ها به این نتیجه

رسیدند که به‌کارگیری اقدامات مدیریت خطر در استخرها می‌تواند میزان وقوع حوادث و دادخواهی‌ها را کاهش دهد و محیطی امن را برای استفاده‌کنندگان از این اماکن فراهم کند. یزدانیان (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «طرح مسئولیت مدنی آموزگار ناشی از عمل دانش‌آموز در حقوق ایران همراه با مطالعه تطبیقی در حقوق فرانسه» به این نتیجه دست یافت که در حقوق کشورهای دیگر، به مسئولیت مدنی آموزگار توجهی ویژه شده است؛ درحالی‌که در حقوق ایران این مسئله مطرح نشده است. در ماده هفت ق.م.م.ا فقط درباره مسئولیت سرپرست «صغیر» و «مجنون» بحث شده است؛ درحالی‌که مسئولیت مدنی آموزگار ممکن است نسبت به دانش‌آموزان بالغ، عاقل و رشید نیز مطرح باشد. طبق ماده ۱۱ ق.م.م.ا، در صورت خطای معلم، خود معلم ضامن است. در حقوق ایران، در شرایط فعلی و با لحاظ ماده ۱۱ ق.م.م.ا، امکان مسئول دانستن دولت منتفی است. به‌محض اینکه دانش‌آموز از حالت صغر بیرون آمد و بالغ شد، از یک طرف از شمول ماده هفت خارج می‌شود و از طرف دیگر، مسئولیت مدنی آموزگار ناشی از عمل دانش‌آموز در حقوق ایران مطرح نشده است و با لحاظ ماده ۱۱، دولت نیز ضامن نیست؛ ولی اگر مسئولیت ناشی از عمل غیر بر مبنای تفسیر آموزگار در امر نگهداری و مواظبت مطرح شود، تضمینی برای زیان‌دیده است تا با جبران نشدن خسارت مواجه نشود. این مسئولیت به‌ظاهر ناشی از عمل غیر است؛ اما در واقع، نوعی مسئولیت ناشی از عمل شخص است؛ بنابراین، از قانون‌گذار انتظار می‌رود نسبت به تدوین مقررات در این زمینه اهتمام ورزد. در فقه نیز ابزارهایی برای پاسخ به مسئولیت آموزگار ناشی از عمل دانش‌آموز وجود دارند و این می‌تواند که با استفاده از فقه و به کمک حقوق تطبیقی مسئله ذکر شده در قوانین منعکس شود.

با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه و اینکه در ایران علوم مربوط به حقوق ورزشی، علوم نوپایی هستند و در بسیاری از حوادث مربوط به ساعات درس تربیت‌بدنی قانونی وجود ندارد، ضروری به نظر می‌رسد که معلمان تربیت‌بدنی شناخت بیشتری از وظایف خود به‌دست آورند تا با دیدی شفاف‌تر از دامنه اختیارات و وظایف خود علاوه بر کاهش آسیب‌های دانش‌آموزان میزان اتهام‌های علیه خود را کاهش دهند. افزون‌براین، کسب آگاهی معلمان تربیت‌بدنی از حقوق ورزشی برای آموزش و پرورش نیز می‌تواند مفید باشد؛ زیرا، آموزش و پرورش با شناخت میزان آگاهی معلمان تربیت‌بدنی از حوزه حقوق ورزشی، می‌تواند برنامه‌های آموزشی لازم را با هدف افزایش آگاهی معلمان تربیت‌بدنی، کاهش صدمه‌های دانش‌آموزان و کاهش پرونده‌های قضایی معلمان برگزار کند.

بدیع‌بودن موضوع پژوهش در حوزه آموزش و پرورش و افزایش آمار پرونده‌های اتهام‌های علیه معلمان تربیت‌بدنی انجام این پژوهش را ضروری می‌کند. در شکل شماره یک، مدل مفهومی پژوهش ارائه شده است؛ البته برازش مدل زیر با نرم‌افزار لیزرل بررسی خواهد شد تا مشخص شود تاچه‌اندازه با واقعیت انطباق دارد.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش مطالعه حاضر، توصیفی از نوع پیمایشی بود که از لحاظ هدف، جزو پژوهش‌های کاربردی است. جامعه آماری همه معلمان تربیت‌بدنی استان اصفهان بودند که طبق آمار اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان، ۱۷۴۰ نفر در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ اعلام شد. روش نمونه‌گیری پژوهش تصادفی طبقه‌ای، متناسب با حجم نمونه و با استناد به جدول کوکران و شارپ^۱ بود که تعداد ۴۰۷ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

1. Cochran and Sharp

ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته بود که با توجه به مبانی نظری و با استناد به منابع معتبر در حوزه حقوق ورزشی طراحی شد. برای تعیین روایی پرسش‌نامه از ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی خواسته شد نظرها و پیشنهادهای خود را درباره شکل و محتوای پرسش‌نامه، نگارش سؤال‌های پرسش‌نامه، کامل بودن سؤال‌ها از نظر کسب اطلاعات در زمینه متغیرهای پژوهش، هماهنگی متن سؤال‌ها با گزینه‌های سؤال و حذف یا اضافه کردن سؤال یا سؤال‌ها بیان کنند. در فرایند بررسی این نظرها، برخی سؤال‌ها به دلیل مبهم بودن و ناهمگونی با موضوع پژوهش حذف شدند و برخی دیگر به دلیل تکرار یا همپوشی درهم ادغام شدند. همچنین، تعدادی سؤال که به نظر متخصصان برای پرسش‌نامه ضروری به نظر می‌رسید، به تعداد سؤال‌ها افزوده شدند. بدین ترتیب، اعتبار صوری و محتوایی پرسش‌نامه تأیید شد.

به‌طور کلی، در استنتاج علمی در علوم مدیریت و رفتاری دو مسئله عمده وجود دارد: اولین مسئله مربوط به اندازه‌گیری سنجش متغیرها است؛ یعنی چگونه می‌توان اعتبار و روایی مقیاس را بیان کرد؟ دومین مسئله مربوط به روابط علی میان متغیرها و قدرت تبیین چنین روابطی است. به عبارتی، چگونه می‌توان روابط علی پیچیده را بین متغیرهایی که به‌طور مستقیم قابل مشاهده نیستند با شاخص‌های دارای احتمال خطا استنتاج کرد؟ چگونه می‌توان قوت روابط نهان بین متغیرها را ارزیابی کرد؟ مدل لیزرل در کلی‌ترین شکل خود، برای رفع دو مشکل عمده ذکر شده در استنتاج علمی ایجاد شده است و دارای دو بخش است: مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری. مدل اندازه‌گیری مشخص می‌کند که چگونه متغیرهای نهان یا سازه‌های فرضی بر حسب متغیرهای قابل مشاهده سنجیده می‌شوند و اعتبار و روایی آن‌ها به چه میزان است. مدل معادلات ساختاری، روابط علی بین متغیرهای نهان را مشخص می‌کند و اثرهای علی میزان واریانس تبیین‌شده را شرح می‌دهد (آذر، ۱۳۸۱، ۷۰).

در این پژوهش نیز برای تعیین روایی سازه، از تحلیل عاملی^۱ تأییدی استفاده شد و نتایج نشان داد که شاخص کای اسکوئر نسبی مدل از مقدار قابل قبول ۲/۶۴ برخوردار است و نشان‌دهنده برازش خوب مدل پژوهش است. همچنین، مقدار P کوچک‌تر از ۰/۰۱ بود و با توجه به اینکه مقدار P برای الگوی ذکر شده بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بود، می‌توان نتیجه گرفت که مقدار کای اسکوئر نسبی برای الگو قابل قبول است ($P = ۰/۰۱$, $df = ۴۰۶$, $AGFI = ۰/۸۴$). برای تعیین پایایی، پژوهشگر به‌طور تصادفی

---

1. Factor Analysis

ساده تعداد ۳۰ پرسش‌نامه را در جامعه مورد بررسی توزیع کرد و پس از تکمیل جمع‌آوری کرد. با محاسبه واریانس این نمونه، براساس ضریب آلفای کرونباخ، پایایی برابر با ۰/۸۵ به دست آمد. در نهایت، پرسش‌نامه دارای ۳۹ سؤال بود و در سه بخش تهیه شد و آماده ارائه به نمونه‌های آماری شد. بخش اول، شامل نامه ابتدایی پرسش‌نامه بود که در آن توضیحاتی درباره موضوع پرسش‌نامه داده شد. در بخش دوم پرسش‌نامه، برخی از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی از قبیل جنسیت، مقطع آموزشی، سابقه خدمت و میزان تحصیلات بیان شدند. در بخش سوم پرسش‌نامه، گویه‌های اصلی پژوهش در هفت بعد (قوانین و مقررات، حقوق و امتیازات، تعهدات و تکالیف، استانداردهای تجهیزات و اماکن، حیطه آموزش، مسئولیت‌های مدیر و کارشناسی اداره، اهداف تربیت‌بدنی در مدارس) طراحی شدند و با استفاده از طیف لیکرت و در قالب امتیازات یک تا پنج مشخص شدند. هر بعد و شاخص براساس امتیازاتی که پاسخ‌دهندگان به گویه‌های مرتبط به آن داده بودند، سنجیده شد (از امتیاز پنج به گزینه انتخابی بسیار زیاد تا امتیاز یک به گزینه انتخابی بسیار کم). میانگین امتیازات گویه‌های هر مؤلفه، نمره کل آن مؤلفه را مشخص کرد و سپس، از متوسط مؤلفه‌های مربوط به هر بعد یا شاخص، امتیاز آن تعیین شد. در این پژوهش، برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری از بسته آماری علوم اجتماعی نسخه ۲۱ و نرم‌افزار لیزرل در سطح خطای ۰/۰۵ استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از شاخص‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصدها) استفاده شد. در سطح آمار استنباطی، از آزمون‌های تی تک‌نمونه‌ای برای مقایسه میانگین موجود در جامعه پژوهش با متوسط نظر شرکت‌کنندگان که در این پژوهش مقدار متوسط برای هر گویه عدد سه در نظر گرفته شد و همچنین، از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی نظر شرکت‌کنندگان و تعیین اولویت‌های نظر آن‌ها استفاده شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین تعداد اعضای نمونه، زنان با ۵۲ درصد فراوانی بودند. بیشتر اعضای نمونه آماری دارای مدرک کارشناسی با ۶۷/۴۴ درصد، بیشتر اعضای نمونه آماری با سابقه خدمت کمتر از پنج سال با درصد فراوانی ۳۴/۸۹ و کمترین اعضای نمونه آماری با ۱۳/۹۶ درصد در رده سابقه خدمتی بین ۲۰-۱۵ سال بودند. همچنین، بیشتر اعضای نمونه آماری در

مقطع ابتدایی با درصد فراوانی ۳۹/۶۰ و کمترین اعضای نمونه آماری با درصد فراوانی ۲۷/۹۰ در مقطع متوسطه دوره اول قرار داشتند.

با توجه به نتایج جدول شماره یک، گویه دو (وجود معلم تربیت‌بدنی برای تکمیل فرم سلامت عمومی دانش‌آموزان ضرورت دارد) با میانگین کل ۴/۴۴ دارای بیشترین میانگین و گویه ۱۰ (ترک کلاس توسط معلم تربیت‌بدنی برای انجام کار ضروری مانند پاسخ به تلفن و غیره امری طبیعی است) با میانگین کل ۲/۰۰ دارای کمترین میانگین است.

جدول ۱- توصیف گویه‌های پرسش‌نامه میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی

ردیف	حیطه	گویه‌ها	میانگین
۱		اگر مدیر مدرسه اجازه دهد که معلم تربیت‌بدنی کلاس را زودتر از وقت قانونی تعطیل کند، مسئولیت بروز هر نوع آسیبی برعهده مدیر یا معاون مدرسه است.	۳/۵۸
۲		وجود معلم تربیت‌بدنی برای تکمیل فرم سلامت عمومی دانش‌آموزان ضرورت دارد.	۴/۴۴
۳		بیشتر وقت معلم تربیت‌بدنی به آماده‌سازی تیم‌های ورزشی برای شرکت در مسابقات سپری می‌شود.	۲/۴۸
۴	قوانین و مقررات	مسئولیت دانش‌آموزی که کلاس ریاضی دارد، اما در کلاس‌های تربیت‌بدنی حاضر شود با خود دانش‌آموز است.	۲/۴۱
۵		افزایش نمره درس تربیت‌بدنی در اثر مشارکت مدنی دانش‌آموز در سایر کارهای مدرسه امری طبیعی است.	۲/۳۱
۶		در حادثه‌ای که به بروز آسیب در کلاس‌های تربیت‌بدنی منجر شود، مسئولیت آن به‌طور مستقیم برعهده معلم تربیت‌بدنی است.	۳/۲۰
۷		بخشی از نمره درس تربیت‌بدنی بر مبنای میزان مشارکت والدین در امور جاری مدرسه تعیین می‌شود.	۲/۱۶
۸		وقتی که معلم تربیت‌بدنی بیمار است، می‌تواند از دیگر همکارانش برای اداره کلاس تربیت‌بدنی استفاده کند.	۲/۶۸
۹	حقوق و امتیازات	شوخی‌ها و شیطنت دانش‌آموزان در کلاس‌های تربیت‌بدنی به بروز آسیب‌های جسمانی سایر دانش‌آموزان منجر می‌شود. در چنین شرایطی، مسئولیت حادثه با معلم تربیت‌بدنی است.	۳/۵۷
۱۰		ترک کلاس توسط معلم تربیت‌بدنی برای انجام کار ضروری مانند پاسخ به تلفن و غیره امری طبیعی است.	۲/۰۰
۱۱		در آسیب غیر عمدی دانش‌آموزان با یکدیگر معلم مقصر نیست.	۳/۸۵
۱۲		وقتی معلم تربیت‌بدنی از ناهموار بودن زمین بازی اطلاعی ندارد، مسئولیتی در قبال آسیب دانش‌آموزان ندارد.	۲/۳۴

ادامه جدول ۱- توصیف گویه‌های پرسش‌نامه میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی

ردیف	حیطه	گویه‌ها	میانگین
۱۳		تنها وظیفه مدیر است که سالم و استاندارد بودن تجهیزات را بررسی کند.	۲/۰۵
۱۴		در مسابقات آموزشی می‌توان از دانش‌آموزانی که بیماری ساده (نظیر سرماخوردگی) دارند، استفاده کرد.	۲/۴۵
۱۵		به دلیل تعداد زیاد دانش‌آموزان، معلم تربیت‌بدنی قادر به اداره کلاس و ارائه تمرین‌های متفاوت نیست.	۳/۰۹
۱۶		دانش‌آموز آسیب‌دیده می‌تواند از کمک‌های اولیه غیراصولی معلم تربیت‌بدنی شکایت کند.	۳/۴۴
۱۷		به خاطر حفظ روحیه و آمادگی جسمانی دانش‌آموزان بیمار، معلم تربیت‌بدنی باید به آن‌ها تمرین‌های سبک‌تری پیشنهاد کند.	۴/۱۰
۱۸		معلم تربیت‌بدنی باید شیوه‌های درست و نادرست اجرای مهارت‌های حرکتی روزمره مانند راه‌رفتن، خوابیدن و غیره را شرح دهد.	۴/۳۵
۱۹	تعهدات و تکالیف	مسئولیت بروز آسیب‌های جسمانی دانش‌آموزان در کلاس تربیت‌بدنی در فضای غیرورزشی، به عهده مدیر مدرسه است.	۳/۰۲
۲۰		به دلیل کمبود بودجه و نبود توانایی در تعویض وسایل، معلم تربیت‌بدنی نباید خطرناک بودن وسایل و تجهیزات ورزشی غیراستاندارد را (دروازه هندبال، میله والیبال و غیره) برای دانش‌آموزان بیان کند.	۲/۱۹
۲۱		معلم تربیت‌بدنی در صورت لزوم می‌تواند در محوطه آسفالت و بتنی کلاس - های تربیت‌بدنی را برگزار کند.	۳/۰۲
۲۲	استانداردهای	معلم تربیت‌بدنی می‌تواند از هرگونه وسایل و تجهیزات ورزشی در دسترس برای اجرای برنامه‌های تربیت‌بدنی استفاده کند.	۳/۹۰
۲۳	تجهیزات و اماکن	استفاده از فضاهای ورزشی برای کاربردهای غیرورزشی با اجازه مدیر مدرسه مسئولیتی برای معلم تربیت‌بدنی ندارد.	۳/۳۱
۲۴		انتخاب محیط برگزاری کلاس‌های تربیت‌بدنی وظیفه معلم تربیت‌بدنی نیست و مدیر مدرسه باید زمین مناسب در اختیار معلم قرار دهد.	۳/۳۹
۲۵		مدیر مدرسه از معلم تربیت‌بدنی موفقیت حتمی تیم‌های ورزشی را در مسابقات می‌خواهد.	۲/۰۲
۲۶		معلم تربیت‌بدنی می‌تواند ارزشیابی پایانی را متفاوت از محتوای آموزشی ارائه شده انجام دهد.	۲/۲۲
۲۷	آموزش	معلم تربیت‌بدنی باید تمامی تکنیک‌های ورزشی را به طور صحیح آموزش دهد و اشتباه‌های رایج را بیان کند.	۴/۰۹
۲۸		معلم باید دانش‌آموزان کلاس را به چند دسته تقسیم کند و هر کدام را به ورزش موردعلاقه‌شان هدایت کند.	۴/۱۰
۲۹		به دلیل کمبود ساعات تربیت‌بدنی، دانش‌آموزان در تمامی ساعات تربیت‌بدنی به بازی مشغول هستند.	۳/۰۳

ادامه جدول ۱- توصیف گویه‌های پرسش‌نامه میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی

۳/۶۵	جلب به موقع کمک‌های پزشکی وظیفه مدیر مدرسه است.	۳۰
۲/۷۸	در آسیب‌دیدن دانش‌آموزی که داوطلبانه به برگزاری مسابقات مدرسه کمک می‌کند، مدیر مدرسه مقصراست.	۳۱
۲/۲۱	مدیر می‌تواند در غیاب معلمان تربیت‌بدنی از معلمان دیگر برای اداره کلاس تربیت‌بدنی استفاده کند.	۳۲
۴/۲۳	معلم تربیت‌بدنی مسئولیت تشکیل انجمن‌های ورزشی مدرسه را برعهده دارد.	۳۳
۴/۲۸	معلم تربیت‌بدنی باید برنامه‌های ورزشی مدرسه را تدوین کند.	۳۴
۲/۷۰	مدیر مدرسه باید مسابقات قهرمانی دانش‌آموزان را برنامه‌ریزی کند.	۳۵
۳/۳۱	مسئولیت تهیه و خرید وسایل و تجهیزات ورزشی برعهده مدیر مدرسه است.	۳۶
۳/۳۵	مدیر مدرسه باید دستورالعمل‌های مدونی را برای نیل به اهداف تربیت‌بدنی و ورزش در مدارس ارائه دهد.	۳۷
۴/۰۴	حرکات و بازی‌های دسته‌جمعی مانند بازی‌های انفرادی، روحیه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان را تقویت می‌کنند.	۳۸
۳/۲۸	دستورالعمل‌های مدونی درباره آموزش مهارت‌های بنیادی در کلاس‌های تربیت‌بدنی وجود ندارد.	۳۹

در جدول شماره دو مشاهده می‌شود که میانگین میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی بالاتر از حد میانگین است.

جدول ۲- نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای مربوط به میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی

فاصله اطمینان	اختلاف	انحراف	میانگین	سطح	درجه	آماره
۹۵٪ برای میانگین	میانگین	معیار	میانگین	معناداری	آزادی	تی
حد بالا	حد پایین					
۰/۲۲	۰/۰۵	۰/۲۱	۰/۲۳	۳/۲۱	۰/۰۰۱	۴۰۶
						۳/۳
						آشنایی با حقوق ورزشی

با توجه به نتایج جدول شماره سه مشاهده می‌شود که میانگین متغیر آشنایی با قوانین و مقررات کمتر از حد میانگین است. میزان آشنایی معلمان در حیطه حقوق و امتیازات و حیطه آموزش در حد میانگین ($\mu = 3$) و برابر با سه قرار دارد. همچنین، میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با

استانداردهای تجهیزات ورزشی، تعهد و تکلیف، مسئولیت‌های سازمانی مدیر و اداره کل و اهداف و مأموریت‌های تربیت‌بدنی در مدارس، در سطح ۰/۹۵ و بالاتر از حد میانگین است؛ زیرا، حد بالا و پایین این متغیر هر دو مثبت شده‌اند؛ یعنی مقدار این متغیرها بیشتر از سه شده است.

جدول ۳- نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای مربوط به میزان آشنایی با مؤلفه‌های حقوق ورزشی

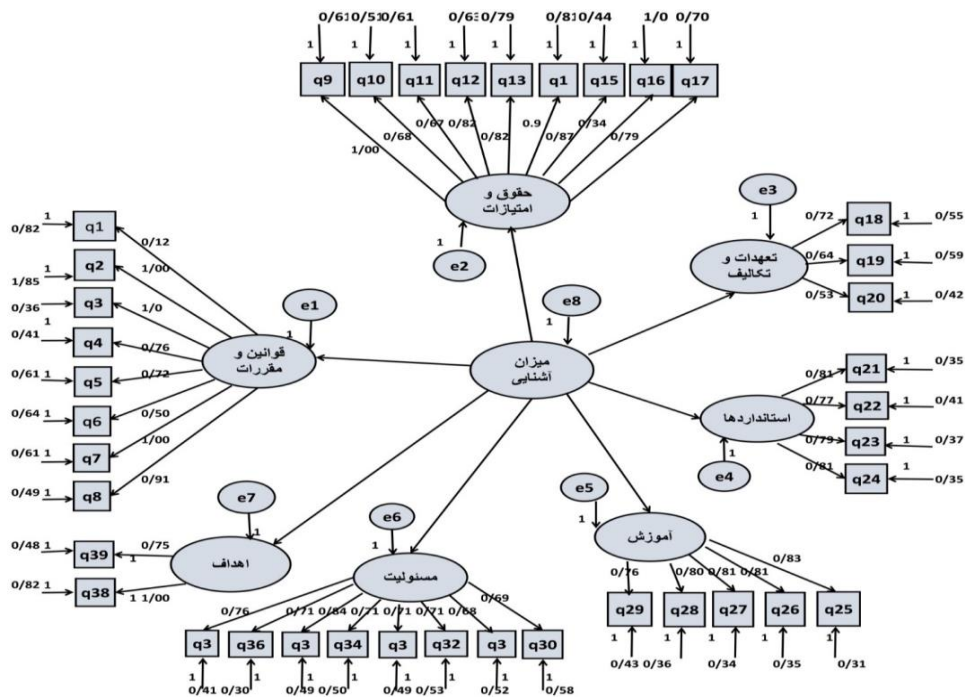
مؤلفه‌های حقوق ورزشی	آماره تی	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	انحراف معیار	اختلاف میانگین	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای میانگین حد پایین حد بالا
قوانین و مقررات	-۲/۲۰	۴۰۶	۰/۰۲۹	۲/۸۸	۰/۷۲	-۰/۱۲	-۰/۰۱۳ - ۲/۴۲
حقوق و امتیازات	-۰/۰۲	۴۰۶	۰/۸۰	۲/۹۸	۰/۷۵	-۰/۰۲	-۰/۱۰ - ۰/۰۸
تعهد و تکلیف	۲/۶۹	۴۰۶	۰/۰۰۸	۳/۱۸	۰/۳۶	۰/۱۸	۰/۰۶۱ - ۲/۶۹
استانداردهای تجهیزات	۴/۶۸	۴۰۶	۰/۰۰۱	۳/۴۰	۰/۳۱	۰/۴۰	۰/۲۳ - ۰/۰۵۷
آموزش	۱/۳۷۰	۴۰۶	۰/۱۷۳	۳/۰۹	۰/۸۸	۰/۰۹۱۴۷	-۰/۰۴۰۶ - ۰/۲۲۳۶
مسئولیت‌های مدیر و اداره کل	۵/۴۷	۴۰۶	۰/۰۰۱	۳/۳۱	۰/۶۸	۰/۳۱	۰/۲۰ - ۰/۴۳
اهداف و مأموریت‌های تربیت‌بدنی	۷/۶۳	۴۰۶	۰/۰۰۱	۳/۶۶	۰/۳۷	۰/۶۷	۰/۴۹ - ۰/۸۴

برای اولویت‌بندی مؤلفه‌های میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی از آزمون فریدمن استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان، اهداف و مأموریت تربیت‌بدنی در بین متغیرهای میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی با میانگین ۳/۶۶ در بالاترین رتبه و قوانین و مقررات دارای کمترین رتبه با میانگین ۲/۹۱ هستند (جدول شماره چهار).

جدول ۴- اولویت بندی مولفه های میزان آشنایی معلمان تربیت بدنی با حقوق ورزشی

معنی داری	درجه آزادی	خی دو	تعداد نمونه	آزمون معناداری	فریدمن
۰/۰۰۱	۶	۱۱۹/۳۳	۴۰۷		
اولویت ها	مولفه ها	رتبه			
۳/۶۶	اهداف و مأموریت تربیت‌بدنی	۱			
۳/۴۰	استانداردهای تجهیزات و اماکن	۲			مؤلفه‌های میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی
۳/۳۱	مسئولیت‌های مدیر و اداره کل	۳			
۳/۱۸	تعهدات و تکالیف	۴			
۳/۰۹	آموزش	۵			
۲/۹۸	حقوق و امتیازات	۶			
۲/۹۱	قوانین و مقررات	۷			

در شکل شماره دو، تحلیل عاملی میزان آشنایی معلمان ورزشی با مؤلفه‌های حقوق ورزشی و بارهای عاملی متناظر هر یک که با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام گردید، آورده شده است.

شکل ۲- ضرایب حاصل از مدل معادلات ساختاری پژوهش

سؤال اساسی مطرح‌شده این است که آیا این مدل، مدل مناسبی است؟ برای پاسخ به این پرسش باید آماره کای‌دو و سایر معیارهای برازش مدل بررسی شوند. در این راستا، همه شاخص‌های ارزیابی تناسب برازش مدل همراه با مقادیر آن‌ها در جدول شماره پنج ارائه شده‌اند و نشان‌دهنده برازش مناسب مدل هستند.

یافته‌های جدول شماره پنج نشان می‌دهد که شاخص کای‌اسکوئر نسبی^۱ از مقدار قابل قبول ۲/۶۸ برخوردار است و نشان‌دهنده برازش خوب مدل است. در این مدل، ریشه دوم برآورد واریانس خطای برآورد عدد ۰/۰۹۸ را نشان می‌دهد. از آنجایی که این عدد پایین‌تر از ۰/۱ است، نشان می‌دهد که مدل برازش ضعیفی ندارد. از آنجایی که شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده بیشتر از ۰/۹ است، برازش مدل را تأیید می‌کند. در جدول شماره پنج، سایر شاخص‌هایی که غالباً برای تحلیل برازش مدل در معادلات ساختاری به آن‌ها توجه می‌شود، به همراه دامنه موردقبول آن‌ها ارائه شده‌اند.

جدول ۵- شاخص‌های مرتبط با برازش مدل

نام شاخص	نماد	مقدار استاندارد شاخص	مقدار شاخص در مدل موردنظر	نتیجه‌گیری
کای‌اسکوئر نسبی	X ² /df	< ۳	۲/۶۸	برازش مدل مناسب است.
سطح معناداری	sig	بیشتر از ۰/۰۵	۰/۰۰۱	برازش مدل نامناسب است.
شاخص نیکویی برازش	GFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۲	برازش مدل مناسب است.
شاخص نیکویی برازش اصلاح‌شده	AGFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۴	برازش مدل مناسب است.
شاخص برازندگی هنجار شده	NFI	بیشتر از ۰/۹	۰/۹۲	برازش مدل مناسب است.
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	کمتر از ۰/۱	۰/۰۹۸	برازش مدل مناسب است.

1. X²/df

بحث و نتیجه‌گیری

بسیاری از حوادث ناگوار ورزشی در اثر قصور در انجام وظیفه روی می‌دهند. امروزه، ثابت شده است که قصور در انجام برخی وظایف مسئولیت‌آور است و شاید وقت آن رسیده باشد تحولی در نگرش نسبت به آسیب‌های وارد شده در حین ورزش ایجاد شود تا از مرگ و نقص عضو در حین ورزش به‌راحتی نگذریم و زمینه پیش‌آمد چنین رخدادهایی در آینده نیز از بین رود؛ براین‌اساس، پژوهشگر تصمیم گرفت پژوهشی با عنوان «ارزیابی میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی» انجام دهد.

برای سنجش میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی، ۳۹ سؤال در هفت حیطه طراحی شدند. نتایج آمار توصیفی حاکی از این بود که گویۀ «وجود معلم تربیت‌بدنی برای تکمیل فرم سلامت عمومی دانش‌آموزان ضرورت دارد» با میانگین کل ۴/۴۴ دارای بیشترین میانگین و گویۀ «ترک کلاس توسط معلم تربیت‌بدنی برای انجام کار ضروری مانند پاسخ به تلفن امری طبیعی است» با میانگین کل ۲/۰۰ دارای کمترین میانگین در بین گویه‌های پرسش نامه بودند. با توجه به نظر نمونه آماری پژوهش و حساس‌بودن و خطرهای احتمالی که ممکن است هر لحظه برای دانش‌آموزان اتفاق افتد، معلم حق ترک کلاس را حتی برای انجام کاری ضروری ندارد. اصولاً ابتدایی‌ترین وظیفه هر معلم تربیت‌بدنی در کلاس، اعمال نظارت مطلوب و مراقبت از دانش‌آموزان است که در ابتدا باید به‌صورت حضور مرتب و مستمر در کلاس ورزش تجلی کند. حتی در مواردی که مشارکت دانش‌آموزان در یک فعالیت ورزشی با افزایش شدت صدمه باشد، بدیهی است میزان نظارت بیشتر باید به همان نسبت افزایش یابد. بسیاری از موارد رفتارهای سهل‌انگاری به نظارت‌نداشتن کافی معلمان طی فعالیت‌های بدنی نسبت داده شدند. نظارت‌نداشتن صرف لزوماً ممکن نیست ایجاد مسئولیت کند؛ اما اگر نبود یا نظارت ناکافی علل تقریبی آسیب باشد، عاملی تعیین‌کننده است. در صورت نبود نظارت، اگر معلم قادر به مراقبت مناسب برای جلوگیری از یک حادثه نباشد زیان می‌بیند (آلا ژوزف، ۲۰۱۲). مربی ورزش نه‌فقط آموزش ورزشکاران را به‌عهده دارد، بلکه مکلف است از آن‌ها در جریان فعالیت ورزشی نیز مراقبت کند (منتظری نجف‌آبادی، ۱۳۹۰).

نتایج پژوهش نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی بالاتر از میانگین است؛ زیرا، حد بالا مثبت و حد پایین این متغیر مثبت است که این یافته با مطالعات آتش‌بار (۱۳۹۲)، بنیان و کاشف (۱۳۹۲) و مصطفی‌پور انزلی و کاشف (۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد؛ ولی با پژوهش فروغی‌پور (۱۳۸۴) که به بررسی میزان آشنایی مربیان، معلمان و مدیران ورزشی شهر تهران

با حقوق ورزشی پرداخته بود، همسو نیست؛ زیرا، وی دریافته بود که درصد کمی از مربیان ورزش با مبحث حقوق ورزشی آشنایی دارند که این امر می‌تواند به دلیل اختلاف در فرهنگ و ویژگی‌های جغرافیایی این دو جامعه آماری و همچنین، افزایش سطح آگاهی معلمان و مربیان باشد. امروزه در مشاغل مختلف، آگاهی انسان‌ها از حقوق و مسئولیت‌های خود و عواقب ناشی از غفلت و سهل‌انگاری در انجام وظایف، نسبت به گذشته پیشرفت تصاعدی داشته است. همگام با این جریان روبه‌رشد نیز معلمان تربیت‌بدنی خود را همپای این جنبش قرار داده‌اند و خود را بی‌نیاز از دانش حقوق و مسئولیت مدنی ندانسته‌اند؛ تا هم علم و دانش خود را افزایش دهند و هم با شناخت بیشتر از اختیارات، وظایف و مسئولیت‌ها و با آمادگی روانی زیاد از ضایعات جبران‌ناپذیر جلوگیری کنند و تعداد و شدت حوادث را به حداقل برسانند. شادبودن و لذت دانش‌آموزان از تربیت‌بدنی و ورزش، ارتقای سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان، پیشگیری از مسئولیت‌های ناشی از غفلت و سهل‌انگاری، آموزش نامناسب، نظارت و دانش ناکافی، جلوگیری از خدشه‌دار شدن وجهه و اعتبار تربیت‌بدنی و ورزش مدارس و معلمان تربیت‌بدنی، از دلایل عمده معلمان تربیت‌بدنی از آشنایی و شناخت درست و مناسب از حقوق ورزشی، وظایف و اختیارات آنان هستند. افزون‌براین، به‌کارگیری علم حقوق ورزشی و مسئولیت مدنی و توجه به آن در ابتدای مسیر رشد خود است؛ اما نسبت به گذشته رشد بیشتری یافته است.

نتایج آزمون آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حیطة قوانین و مقررات نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی استان اصفهان با قوانین و مقررات کمتر از حد میانگین است. مشاهده‌های تجربی نشان می‌دهند که هنگام بروز حوادث، معلمان در بسیاری موارد به‌جای‌اینکه از راه قانونی فعالیت‌ها را انجام دهند، رفاقتی و دوستانه مسائل را حل می‌کنند؛ مثلاً ساعت تربیت‌بدنی را ریاضی درس می‌دهند یا در نبود معلم تربیت‌بدنی، همکاران دیگر وی کلاس را اداره می‌کنند. توجه به تعداد دانش‌آموزان کلاس و اجازه‌ندادن به دانش‌آموزان کلاس‌های دیگر برای مشارکت در ساعات غیر درسی‌شان، دخالت‌نکردن مدیر و معاون در فرایند نمره‌دهی و ارزشیابی، ترک‌نکردن کلاس حتی به دلایل موجه و با موافقت مدیر، استفاده‌نکردن از همکاران دیگر در زمان بیماری و گرفتاری و نیز حضور به‌موقع در کلاس، جنبه‌هایی از قوانین و مقررات کلاس تربیت‌بدنی هستند که رعایت این دسته قوانین هرگونه مسئولیتی را از معلمان تربیت‌بدنی سلب می‌کند؛ پس، هرگاه حادثه، آسیب و خسارت وارد شده به دانش‌آموزان ناشی از فعل یا ترک فعل در اجرای صحیح و به‌موقع قوانین و انجام وظایف باشد، معلم تربیت‌بدنی متحمل مسئولیت مدنی می‌شود که این مطلب با

پژوهش محمدی‌نژاد، میرصفیان و سلطان حسینی (۱۳۹۰) مبنی بر مسئولیت داوران در زمینه خسارت وارد شده به ورزشکاران در اثر فعل یا ترک فعل در اجرای صحیح و به‌موقع قوانین و انجام وظایف همسو است. افزون‌براین، نبود حکم روشن، نبود یا ضعف قانون در خصوص مسئولیت مدنی معلمان تربیت‌بدنی و مشاغل دیگر که در پژوهش‌های محقق منتظری (۱۳۸۳)، نصیری (۱۳۸۹)، یزدانیان (۱۳۹۱) و صفایی (۱۳۹۱) بیان شده‌اند، نشان می‌دهند که در اکثر مشاغل به مبحث حقوق ورزشی و قوانین و مقررات مربوط به آن‌ها بی‌توجهی شده است و باید قانون‌گذاران و کارشناسان دارای صلاحیت به تدوین مقررات در تمامی مشاغل و زمینه‌ها به‌خصوص در زمینه حقوق ورزشی معلمان تربیت‌بدنی کوشش کنند.

همچنین، نتایج نشان داد که میزان متغیر حقوق و امتیازات برابر با میانگین است. نتایج پژوهش حاضر با نتایج مطالعه جباری و شعاریان (۱۳۸۸) همسو و با مطالعه دهقانی (۱۳۷۹) ناهمسو است؛ بنابراین، اگر معلم تربیت‌بدنی از احتمال وقوع حادثه اطلاع داشته باشد و به‌موقع وظیفه مراقبت از دانش‌آموزان را انجام ندهد، می‌توان به علت کوتاهی و نقض این وظیفه او را مسئول قلمداد کرد و مصونیت وی را نادیده گرفت. کنترل دانش‌آموزان بیش‌فعال و دانش‌آموزان بی‌نظم (که به‌طور عمد و غیرعمد) زمینه‌ساز حادثه می‌باشند، بررسی تجهیزات و فضای ورزشی و اطمینان از سالم و استاندارد و ایمن بودن هر وسیله‌ای که در حیاط یا فضای ورزشی ایجاد خطر کند (وسایل متحرک مانند دروازه هندبال، میله‌های والیبال)، شناسایی دانش‌آموزان با استعداد و کم‌توان و دارای بیماری خاص و برگزاری تمرینات سازمان‌دهی شده برای آنان و درگیری کمتر آنان در برنامه‌های دانش‌آموزان عادی، آشنایی معلم با کمک‌های اولیه و استفاده به‌موقع از این کمک‌ها در هنگام بروز حادثه، از جمله فعالیت‌هایی هستند که با رعایت آن‌ها معلم می‌تواند هرگونه مسئولیت ناشی از آنان را رد کند.

میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی در حیطه تعهدات و تکالیف بالاتر از حد میانگین است. نداشتن تعهد نسبت به تکالیف معلمان تربیت‌بدنی مسئولیت مدنی برای آن‌ها به بار می‌آورد که این مطلب با نتایج مطالعات بزرگمهر (۱۳۸۵) و حکمت‌نیا و ویشکایی (۱۳۹۰) همسو است؛ از این‌رو، برای کاهش هرگونه مسئولیتی در زمینه تعهد و تکالیف دانش‌آموزان، همه معلمان وظیفه دارند دانش‌آموزان را از حوادث و اتفاق‌های پیرامون خود آگاه کنند. آگاهی‌بخشی کلامی معلمان تربیت‌بدنی به دانش‌آموزان، اجازه‌دادن به دانش‌آموزان برای انجام حرکات خطرناک و تشویق نکردن آن‌ها هنگام انجام این حرکات به دلیل تعهد و مسئولیت در قبال سلامت جسمی و روانی‌شان، نصب اطلاعیه‌های

هشداردهنده درباره استفاده از وسایل آسیب‌زا، آشناکردن دانش‌آموزان با حوادث ناشی از حرکات و مهارت‌های غیرمتعارف و غیراصولی آنان و همچنین، حوادث مربوط به تجهیزات و امکانات، هم به صورت کلامی و هم به صورت نصب در دیوارهای سالن و حیاط مدرسه یا درکنار هر وسیله ورزشی از جمله راه‌های ساده برای انجام تکالیف معلمی هستند.

در حیطه استانداردهای تجهیزات و اماکن ورزشی، نتایج آزمون تی نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی بالاتر از حد میانگین است. در تأیید این نتایج باید اشاره کرد که معلمان تربیت‌بدنی به طور عینی و ملموس با فضا و تجهیزات ورزشی درگیرند و ویژگی‌ها، کیفیت و استانداردهای مناسب تجهیزات و اماکن ورزشی را به مرور زمان و با تجربه دریافته‌اند؛ براین اساس، شناخت زیادی از ویژگی‌ها و استانداردهای تجهیزات و اماکن ورزشی کسب کرده‌اند و عواقب و مسئولیت‌های ناشی از استفاده و کاربرد تجهیزات و اماکن نامناسب را به خوبی درک کرده‌اند. هم‌زمان با افزایش شناخت از استانداردهای اماکن و تجهیزات، معلمان تربیت‌بدنی از حقوق قانونی خود بیشتر آگاه شده‌اند. این آگاهی بیشتر به این دلیل حاصل می‌شود که هم‌زمان با گسترش فناوری اطلاعات در اقصی نقاط کشور و دسترسی بهتر به اینترنت، دانش مربوط به حقوق ورزشی و مسئولیت مدنی آسان‌تر و سریع‌تر در اختیار معلمان تربیت‌بدنی قرار می‌گیرد. افزون‌براین، تشکیل دادرهای ورزشی و افزایش آگاهی عموم مردم از جمله والدین در زمینه مسئولیت مدنی، معلمان تربیت‌بدنی را از پیامدهای قانونی غفلت (سهل‌انگاری) از صدمات و همچنین، ذهنیت پیشگیرانه رایج درباره این صدمات را آگاه‌تر کرده است؛ زیرا، مسئولیت‌های مدنی در پی سهل‌انگاری و نظارت ناکافی معلمان ایجاد می‌شوند. کمبود وسایل و امکانات و نیز نبود فضای باز و سرپوشیده مناسب، در اولویت مشکلاتی هستند که بعضی از پژوهشگران در مطالعات خود به آن‌ها دست یافتند؛ بنابراین، باید به تهیه بروشورهای حقوق ورزشی متناسب با ایمنی و سلامت فضاهای ورزشی برای مربیان ورزش، والدین و ورزشکاران با هدف تکمیل‌ترشدن آگاهی‌های مربیان ورزش اقدام شود. در خصوص آشنایی معلمان تربیت‌بدنی در حیطه آموزش نتایج نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی در حیطه آموزش مناسب در حد متوسط قرار دارد. با توجه به نتایج تحقیق، دانش به‌روز و مطالعات کافی که با مطالعات دهقان‌نیری، نگارنده و یزدی (۱۳۹۰) و صالحی (۱۳۹۲) همسو است، فن بیان مناسب و آمادگی بدنی بالا برای انتقال مفاهیم و اطلاعات، از ویژگی‌های ضروری معلمان تربیت‌بدنی برای آموزش مناسب هستند. داشتن این ویژگی‌ها باعث می‌شود معلمان از وظایف خود در حین آموزش شناخت نسبی داشته باشند و محیطی امن برای آموزش ایجاد کنند یا

در فضایی عاری از وقوع احتمالی هرگونه حادثه به آموزش بپردازند و درنهایت، از بروز حادثه و مسئولیت خود بکاهند.

همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با مسئولیت‌های مدیر و کارشناس اداره تربیت‌بدنی بالاتر از حد میانگین قرار دارد. با توجه به نتایج، معلمان تربیت‌بدنی همانند معلمان دیگر می‌دانند که مدیر و کارشناس اداره تربیت‌بدنی سلسله‌مراتبی از اختیارها را دارند که برای برطرف کردن نیازها و تجهیزات و ارائه پیشنهادها و دریافت برنامه‌ها، با آنها در تعامل نزدیک هستند. همکاری و تعاملات زیاد به شناخت بیشتر از وظایف این دو گروه منجر می‌شود. آشنایی با حیطه وظایف و اختیارهای مدیر و کارشناس تربیت‌بدنی، مسئولیت مدنی کمتری برای معلم تربیت‌بدنی ندارد؛ اما اختیارهای مدیران در برنامه‌ریزی ورزشی، تهیه تجهیزات و لوازم مناسب، همکاری مدیر مدرسه و کارشناسی اداره تربیت‌بدنی با سایر سازمان‌ها و اداره‌ها و نیز استفاده از امکانات آنها برای آموزش و اثربخشی بهتر این درس نیز قابل توجه هستند. همچنین، نتایج پژوهش نشان داد که میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی در حیطه اهداف تربیت‌بدنی در مدارس بالاتر از حد میانگین قرار دارد. اهداف تربیت‌بدنی در مدارس ابعاد مختلف رشد دانش‌آموزان را در برمی‌گیرند (توسعه و شکوفایی جسمانی، ذهنی و عاطفی دانش‌آموزان) و موجب اهمیت تربیت‌بدنی در میان دروس دیگر می‌شوند. معلمان با این بینش که اهداف تربیت‌بدنی در مدارس در راستای اهداف آموزش و پرورش هستند و هدف تربیت انسان سالم برای داشتن جامعه‌ای سالم است، فقط به آموزش صرف حرکات و مهارت‌های ورزشی تکیه نمی‌کنند؛ بلکه روان و فکر دانش‌آموزان را پالایش می‌کنند و پرورش می‌دهند و در راستای حدیث عقل سالم در بدن سالم است، گام برمی‌دارند که این تبیین‌ها با نتایج مطالعه عبداللهی و همکاران (۱۳۸۰) همسو است. بند سوم ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی، مسئولیت کیفی را در مورد حوادث ناشی از عملیات ورزشی منتفی دانسته است؛ ولی مسئولیت مدنی ناشی از آن چندان روشن نیست؛ درحالی‌که این‌گونه حوادث به‌علت گستردگی و استقبال روزافزون از ورزش در حال افزایش هستند (علوی قزوینی و مقدادی، ۱۳۹۰)؛ از این‌رو، شناخت میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی از حقوق ورزشی به نفع معلمان خواهد بود. تعیین میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی از حقوق ورزشی می‌تواند کمک شایانی به معلمان کند تا بتوانند با شناخت و آگاهی بیشتری وضعیت حقوقی خود را بهبود دهند و همچنین، با مطالعات جامع‌تر مبانی حقوق ورزشی توسط متخصصان و کارشناسان حقوق ورزش، بستر مناسب برای شکل‌گیری قوانین و مقررات مربوط به وظایف و مسئولیت‌های معلمان تربیت‌بدنی فراهم شود.

با رتبه‌بندی متغیرهای میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی می‌توان تشخیص داد که از نظر پاسخ دهندگان، برای پیشگیری و کاهش مسئولیت مدنی در قبال دانش‌آموزان، اولیای دانش‌آموزان و مدیران مدارس به کدام بخش‌ها باید بیشتر توجه کنند.

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود که به محض تدوین قوانین و مقررات جدید، دوره‌های آموزش ضمن خدمت برای معلمان برگزار شوند و به محض دریافت نتایج پژوهش‌ها در خصوص آسیب‌شناسی حوادث ورزشی، به معلمان و مدیران به سرعت اطلاع‌رسانی شود. همچنین، استانداردهای اماکن، فضاها و تجهیزات ورزشی به اطلاع مدیران مدارس و معلمان تربیت‌بدنی رسانده شود و در صورت نامناسب بودن اماکن و تجهیزات ورزشی از برگزاری کلاس خودداری شود یا معلمان تربیت‌بدنی به صورت کتبی به مدیر مدرسه اعلام کنند که در صورت بروز هرگونه حادثه ای مسئولیتی نمی‌پذیرند. در خرید تجهیزات و وسایل ورزشی به سن دانش‌آموزان توجه شود. همچنین، برای ارتقای دانش معلمان و آشنایی آن‌ها با وظایف و مسئولیت‌های خود، دوره‌های آموزشی حقوق ورزشی در نظر گرفته شوند. از کارشناسان حقوق ورزشی برای برگزاری دوره‌های آموزشی استفاده شود. قانون‌گزاران و کارشناسان حقوق ورزشی قوانین شفاف و روشنی در مورد حقوق معلمان تربیت‌بدنی تدوین کنند. با همکاری صداوسیما و آموزش و پرورش و نهادهای مسئول دیگر، برای کاهش حوادث ورزشی همانند حوادث رانندگی، مسئولیت مدنی به یک گفتمان ملی، به خصوص در میان معلمان تربیت‌بدنی تبدیل شود. همچنین، برای پیشگیری از حوادث مربوط به اماکن ورزشی، آموزش و پرورش در ساخت اماکن ورزشی از تخصص مهندسان ورزشی استفاده کند. در پایان، به پژوهشگران آینده پیشنهاد می‌شود پژوهشی در مورد عوامل مؤثر در افزایش میزان آشنایی معلمان با حقوق ورزشی انجام دهند. همچنین، پیشنهاد می‌شود پژوهشی در مورد حقوق ورزشی و مسئولیت‌پذیری معلمان تربیت‌بدنی یا ارتباط آشنایی معلمان تربیت‌بدنی با حقوق ورزشی با عملکرد معلمان تربیت‌بدنی انجام شود.

منابع

1. Abdollahi, M., Farokhi, A., & Bagheri, K. (2001). Objectives, principles and methods of physical education in Islamic Education. *Journal of Motion*, 7, 101-110. (Persian).
2. Aghaeinia, H. (2007). *Sports Law* (7th ed.). Tehran: Nashr Publication. (Persian).
3. Alla Joseph, B. (2012). Sources of legal liability among physical education Teachers. *International Education Studies*, 5(3), 193-198.

4. Atashbar, Sh. (2013). The investigation of physical education teachers' knowledge of civil responsibility in the four cities of Khuzestan province. (Unpublished master's thesis). University of Isfahan, Isfahan. (Persian).
5. Azar, A. (2002). Path analysis and reasoning in management science. *Journal of the Supreme Assembly of Qom*, 4(15), 59-96. (Persian).
6. Bonyan, A., & Kashif, M. (2014). The difference in Law awareness and civic responsibility of men and women's coach in sports events. *Applied Research in Sport Management*, 2(4), 79-90. (Persian).
7. Bozorgmehr, D. (2006). Civil responsibility of goods manufacturers. *Journal of Law Court*, 54, 33-54. (Persian).
8. Dehghan Naieri, N., Negarandeh, R., & Yazdi, Kh. (2011). Look at the moral and civil responsibility's nurse in Law's Iran. *Journal of Ethics and History of Medicine*, 4(4), 1-10. (Persian).
9. Dehghani, M. (2000). Physical education in secondary schools from the perspective of school principals, physical education teachers and students of the Meibod city. (Unpublished master's thesis). University of Isfahan, Isfahan. (Persian).
10. Foroughi Pour, H. (2005). Investigation knowledge of the coaches, administrators and physical education teachers in Tehran from sports law and the provision of educational strategies. (Unpublished master's thesis). University of Tehran, Tehran. (Persian).
11. Goudarzi, A. (2013). Document of fundamental development of education, philosophy and physical education position. *Journal of Physical Education*, 13(47), 32-34. (Persian).
12. Hagrou, L., & Bagel, A. (2008). Increasing mobility and physical activity with exercise. (N. Hashemi, translator). Tehran: Physical Education Growth.
13. Hekmat Nia, M., & Abdullahi Vishka'I, S. (2011). Civil responsibility arising from the lack of information on medicinal products. *Journal of Islamic Law*, 8(29), 61-88. (Persian).
14. Izadi, B., Kozehchyan, H., Ehsani, M., Sadeghi-Boroujerdi, S., & Soleimani, R. (2013). The role of risk management actions to reduce litigation in pools of Tehran. *Sport Management and Development*, 2(2), 61-76. (Persian).
15. Jabari, M., & Shoaryan, E. (2009). The police civil responsibility in duty of care's breach. *Journal of Security Knowledge. Quarterly Danesh- E- Entezami*, 11(3), 238-270. (Persian).
16. James A. R., Nafziger. (2010). Globalizing sports law. *Marquette Sports Law Review*, 13(2), 367-379.
17. Mirsoleimani, M. H. (2013). The globalization of sports law and sports jurisprudence. (Unpublished master's thesis). University of Isfahan, Isfahan. (Persian).
18. Mohamadinejad, A., Mirsfyan, H., & Sultan Hosini, M. (2011). The study of civil responsibility of judges in sports competitions. Paper Presented at the Sixth International Conference of Sports Science, Hungary.
19. Mohaghegh Montazeri, L. (2004). The civil responsibility for damage caused by nuclear accidents in international treaties and domestic regulations of states. *Journal of Dadrasi*, 8(46), 25-35. (Persian).

20. Montazeri Najafabadi, H. (2011). Sports law and athletic civil liability. Tehran: Law Firm of Soroush Justice Publication. (Persian).
21. Mostafapour Anzali, M., & Kashef, S. M. (2016). Practical obligation of sport coaches to the legal responsibility from athlete's viewpoint. Journal of Sport Management, 8(4), 541-554. (Persian).
22. Naderian, M., & Soltan Hosini, M. (2012). Technical skills and abilities of sport executives (indicators and standards, according to sport managers' point of view). Management of Sport and Movement Sciences, 2(2), 11-18. (Persian).
23. Naderian, M., & Rahbari, S. (2015). The feasibility of establishing sports law's field in master's degree of Iran's university. Journal of Interdisciplinary Studies, 6(4), 19-32. (Persian).
24. Nassiri, M. (2010). Civil responsibility of swimming trainers. Quarterly of Legal Views, 49, 127-140. (Persian).
25. Qazvini Alavi, A., & Meqdadi, M. (2011). Jurisprudential and legal foundations of civil responsibility's Lack of athletes in the sport, Mofid Journal, 85, 107-130. (Persian).
26. Ramezani, A., & Nazarian Madvany, A. (2013). How do safe environment for our sport? Journal of Physical Education Learning, 13(4), 10-17. (Persian).
27. Salehi, H. (2013). Schematics of nurse's, civil responsibility. Journal of Ethics Medical, 7(25), 163-186. (Persian).
28. Safaei, H. (2012). Civil responsibility of physicians with the Look at the new bill of Islamic Penal Code. Journal of Judicial Law Views, 17(56), 141-156. (Persian).
29. Timothy, D. (2001). What Is Sports Law? Marquette Sports Law Review, 11(211), 210-244.
30. Yazdani, A. (2012). The plan of civil responsibility's teachers arising from the practice of student in the Iran law with a comparative study in French law. Journal of students' civil responsibility, (1), 37-48. (Persian).

استناد به مقاله

مستحفظیان، مینا، رهبری، سمیه، راعی‌دهقی، مسعود. (۱۳۹۷). ارزیابی میزان آشنایی معلمان تربیت‌بدنی استان اصفهان با حقوق ورزشی. پژوهش در ورزش تربیتی، ۶(۱۵): ۹۲-۲۷۱. شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2017.4034.1288

Mostahfezian, M., Rahbari, S., Raei, M. (2019). The Investigate of Familiarity Rate of Physical Education Teachers with Sports Law in Isfahan. Research on Educational Sport, 6(15): 271-92. (Persian).
Doi: 10.22089/RES.2017.4034.1288

The Investigate of Familiarity Rate of Physical Education Teachers with Sports Law in Isfahan

M. Mostahfezian¹, S. Rahbari², M. Raei³

1. Department of Physical Education and Sport Sciences, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran*
2. Department of Physical Education and Sport Sciences, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran
3. Department of Law, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Received: 2017/03/15

Accepted: 2017/06/11

Abstract

This study aimed to investigate the familiarity of physical education teachers with sports laws in Isfahan. This was applied descriptive-survey study. The population consisted of all physical education teachers in Isfahan (N=1740). Using Cochran's formula, the sample size was calculated to be 407 subjects. Using random stratified sampling method, the subjects were selected. A researcher-made questionnaire was used for collecting the data; this questionnaire was made based on theoretical foundations and valid sources in sports laws field. The face and content validity of this questionnaire was confirmed by specialists and its reliability was confirmed by Cronbach's alpha test ($\alpha = 0.84$). The data were analyzed using one-sample t-test and Friedman test. The findings indicated that the physical education teachers' knowledge of sports law components including obligation and duty, sports equipment standards, and goals and mission of education in schools was above average ($\mu > 3$), of rights and privileges of education and organizational responsibilities of manager was moderate ($\mu = 3$), and of rules and regulations was lower than average ($\mu \leq 3$). Considering high average of physical education teachers' familiarity with sports laws and its components, except familiarity with rules and regulations, it was recommended that the in-service training courses to be hold for teachers as soon as new laws and regulations were formulated to promote regulation knowledge of sports teachers. As soon as certain research findings were received on pathology of sports events, also, the teachers and administrators should immediately be informed.

Keywords: Investigate, Sports Law, Physical Education Teachers, Physical Education, Responsibility

---

---

* Corresponding author

Email:dr.mostahfezian@gmail.com